

Protocol Fysiek Ingrijpen

Wanneer preventieve maatregelen getroffen door de school, niet voldoende zijn om de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving te waarborgen, kan niet altijd worden voorkomen dat er fysiek ingegrepen moet worden. Dit protocol is onderdeel van het Integrale Veiligheidsplan van school en dient ervoor duidelijkheid te scheppen voor alle betrokkenen in en om de school. Sinds 2015 is de wettelijke bepaling over zorgplicht in werking getreden. Van scholen wordt verwacht dat ze alles doen wat nodig is om leerlingen een veilige omgeving te bieden (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2016).

In de praktijk doen zich soms situaties voor waarin fysiek ingrijpen noodzakelijk is, omdat er een onveilige situatie ontstaat voor de leerling zelf, medeleerlingen, personeelsleden en/of bezoekers. Fysiek ingrijpen is echter nooit een doel op zich, maar een uiterst middel om de veiligheid te bewaren. Dit kan gebruikt worden op het moment dat alle andere pedagogische hulpmiddelen onvoldoende resultaat hebben en de situatie onacceptabel en onaanvaardbaar wordt. Let op! Niet handelen is echter geen optie op het moment dat de veiligheid van de leerling en/of zijn omgeving in gevaar is.

Definitie van gedrag en de maatregelen voor onderwijsprofessionals

Op school is (soms) agressief gedrag zichtbaar in de klas. Dit is vaker te zien bij de jonge leerlingen. Dit kan zijn; slaan, schreeuwen, schoppen, bijten etc. Leerlingen moeten leren om hun agressie te controleren. Een conflictsituatie kan leiden tot agressief gedrag, wat weer kan leiden tot een ongezonde en/of onveilige situatie. Onveilige situaties kunnen betrekking hebben tot; de leerlingen zelf, andere leerlingen, teamleden, ouder(s)/verzorger(s), bezoekers en combinaties hiervan. Ten alle tijden is agressief gedrag op school gedefinieerd als onacceptabel gedrag. Naast agressief gedrag, zijn meer situaties waarbij sprake is van onacceptabel gedrag op de Bohemen Kijkduinschool. Er is een overzicht gecreëerd van onacceptabel gedrag.

Incidentomschrijvingen	Uitwerking onacceptabel gedrag
Fysiek geweld dat letsel tot gevolg heeft	Duwen, trekken, schudden, slaan, stompen, schoppen, trappen, knijpen, krabben, bijten, spugen, haren trekken.
Grove pesterijen	Verbaal geweld, intimiderend gedrag, buitensluiten, kleineren, roddelen, geruchte verspreiden, machtsmisbruik.
Discriminatie	Racisme, verbaal geweld, vernederen, buitensluiten.

Fysiek geweld waarbij wapens gebruikt zijn	Meenemen van scherpe voorwerpen, brandbare voorwerpen of (af)vurende voorwerpen.
Wapenbezit	Meenemen en gebruiken van scherpe voorwerpen, brandbare voorwerpen of (af)vurende voorwerpen.
Seksueel misbruik en seksuele intimidatie	Ongewenste aanraking, betasting, aanranding, seksueel misbruik.
Bedreigingen	Via verbale of non- verbale communicatie wordt gedreigd schade toe te brengen aan personen en/of hun eigendommen.
Vernieling of diefstal van goederen	Doelbewust beschadigen of vernieling van materialen of voorwerpen die een ander toebehoren.
Drugs	Het meenemen en/of gebruiken en/of uitdelen van illegale verdovende middelen, alcoholhoudende dranken en tabak.

Op het moment dat sprake is van het incident 'Fysiek geweld dat letsel tot gevolg heeft' en alle beschikbare pedagogische hulpmiddelen tot onvoldoende resultaat hebben geleid en de situatie onacceptabel en onaanvaardbaar wordt, zal fysiek worden ingegrepen. Onder fysiek ingrijpen wordt het volgende verstaan; het in bedwang houden van leerlingen (om de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving te waarborgen), vasthouden van leerlingen tijdens het oversteken van drukke straten, vasthouden van leerlingen bij wegllopen. Hieronder staat het stappenplan van de beschikbare pedagogische hulpmiddelen op de Bohemen Kijkduinschool. Op het moment dat alle stappen genomen zijn, niets geholpen heeft én de situatie onacceptabel en onaanvaardbaar wordt, zal fysiek worden ingegrepen (Mooij & de Wit, 2009).

Stappenplan beschikbare pedagogische hulpmiddelen

1. In gesprek gaan met de betrokken leerling(en) en/of medewerkers
 - Voorkom onnodige discussie
 - Herhaal, vat samen en laat eventuele stiltes vallen
 - Emotie omlaag brengen/ ruimte geven aan de emotie
2. Time- out
3. Grens aangeven
 - Wees duidelijk en feitelijk
 - Hanteer de ik- boodschap

Communicatie met ouders (en leerlingen) voor onderwijsprofessionals

Ouders worden op de hoogte gesteld bij aanmelding van hun kind op school (wanneer/waar zit het protocol bij?). Hierdoor zijn de ouders op de hoogte van gedrag wat niet getolereerd wordt op de Bohemen Kijkduinschool en de bijbehorende consequenties. Mocht een kind (soms) last hebben van onacceptabel gedrag, is het van belang dat ouders het gesprek aangaan bij de betreffende leerkracht. In samenspraak kunnen eventueel individuele afspraken gemaakt worden hoe onveilig/onacceptabel gedrag bij hun kind kan worden voorkomen.

Mocht er sprake zijn van fysiek ingrijpen op school, worden ouders volgens het onderstaande stappenplan op de hoogte gebracht. Daarnaast worden ook ouders volgens het stappenplan op de hoogte gebracht als de veiligheid van hun kind en/of diens omgeving in het geding is geweest (Mooij & de Wit, 2009). Tot slot wordt de directie op de hoogte gesteld als er sprake is geweest van fysiek ingrijpen en het protocol in werking is gesteld.

Stappenplan

1. Leerkracht verzamelt informatie over het betreffende incident en maakt hier een (kort) verslag van. Hierin worden de volgende punten verwerkt;
 - a. Wat; inhoud van incident
 - b. Wanneer; datum en tijd
 - c. Wie; betrokken partijen
 - d. Waar; fysieke plaats/ locatie
 - e. Waarmee; voorwerpen of digitale systemen
 - f. Waarom; motief
 - g. Welke aanpak; afhandeling
2. Ouders worden op de hoogte gesteld van het betreffende incident door de leerkracht.
3. Eventuele maatregelen worden geformuleerd om ervoor te zorgen dat het in de toekomst niet nog een keer gebeurt.

(Mooij & de Wit, 2009).

Proportionaliteit en subsidiariteit voor onderwijsprofessionals

Op het moment dat er sprake is van fysiek ingrijpen, gelden de volgende uitgangspunten;

- De handeling is noodzakelijk en het minst ingrijpend
- De handeling is niet zwaarder dan strikt noodzakelijk en past bij de ernst van de situatie
- Het is de verwachting dat de gekozen handeling effectief is

- De professional maakt aan de leerling (naar vermogen) duidelijk wat de reden is van het fysiek ingrijpen en maakt duidelijk wat de duur ervan is
- De professional legt, indien nodig, uit aan andere leerlingen waarom de handeling is uitgevoerd.

(LECSO/PO- raad, Stichting School & Veiligheid, Nederlands Jeugdinstituut, 2020).

Taakverdeling voor onderwijsprofessionals

Als tijdens de les fysiek wordt ingegrepen en een leerling voor zijn/haar eigen veiligheid de klas uit moet, zal een mede- collega gehaald worden door een leerling om de klas over te nemen. Dit zodat de leerkracht van de betreffende leerling het incident op een rustige plek kan bespreken indien dit direct nodig is.

Als terugkeer naar de klas in verband met de veiligheid niet mogelijk is, wordt de directie op de hoogte gesteld en gezocht naar een passende oplossing voor de rest van de dag indien dit mogelijk is. Als er geen passende oplossing mogelijk is, worden ouders gebeld met het verzoek om hun kind op te komen halen. Dit omdat een veilige situatie niet gegarandeerd kan worden de rest van de dag.

Op het moment dat herhaaldelijk sprake is van een onveilige situatie waarbij de veiligheid van een leerling en/of diens omgeving niet gegarandeerd kan worden, kan overgaan worden op een schorsing of verwijdering. Hiervoor wordt verwezen naar het *'Protocol verwijdering leerlingen van de Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs 2014'*.

Melding en verantwoording voor onderwijsprofessionals

Elk incident waarbij sprake is geweest van fysiek ingrijpen wordt beschreven in een verslag (zie stappenplan op bladzijde 3). Dit verslag wordt vervolgens in Esis geregistreerd. Daarnaast wordt de directie hiervan op de hoogte gebracht. Mocht het nodig zijn, wordt ook de intern begeleider hierbij betrokken.

Evaluatie voor onderwijsprofessionals

Als sprake is geweest van fysiek ingrijpen, wordt deze praktijksituatie met alle betrokkenen geëvalueerd. Hierdoor leren alle betrokkenen van de situatie en kan deze hopelijk in de toekomst worden voorkomen. Bij deze evaluatie is aandacht voor onder andere de oorzaak, gevolg en mogelijke gedragsalternatieven, effect van de handeling en voorkoming van herhaling van escalatie/onacceptabel gedrag.

Minimaal één keer per jaar worden alle leerkrachten van de Bohemen Kijkduinschool op de hoogte gesteld van het 'Protocol Fysiek Ingrijpen' en op het moment dat hier veranderingen in zijn aangebracht wordt het team hiervan op de hoogte gesteld.

Nazorg voor onderwijsprofessionals en/of betrokkenen

Een incident waarbij sprake is geweest van fysiek ingrijpen, zou kunnen leiden tot gevoelens van onveiligheid. Na een situatie waarbij sprake is geweest van fysiek ingrijpen zal de vraag worden gesteld of er nazorg nodig is voor (één van) de betrokkenen en waaruit die zou moeten bestaan.

Literatuur

LECSO/PO- raad, Stichting School & Veiligheid, Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Richtlijn fysiek beperkend handelen en/of vrijheidsbeperkende maatregelen binnen het onderwijs.*

Geraadpleegd op 17 februari 2023, van <https://gespecialiseerdonderwijs.nl/wp-content/uploads/2020/10/40-Richtlijn-fysiek-beperkend-handelen-2020.pdf>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2016). *Zorgplicht sociale veiligheid leerlingen op school* [Brochure]. Geraadpleegd op 17 februari 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2016/07/18/zorgplicht-sociale-veiligheid-leerlingen-op-school>

Mooij, T., & de Wit, W. (2009). *Definities van incidenten in het onderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen.